

Tussenrapportage informatieproces Gemeente Zeewolde

Opdracht

Na de gemeenteraadsvergadering van 30 maart jl. ben ik aangetreden als informateur in Zeewolde. De opdracht die ik heb meegekregen is “om de mogelijkheden te onderzoeken of een raadsbreed akkoord kan worden gesloten op de overeenkomstige programmapunten van alle raadsfracties, en een collegeakkoord op de overeenkomstige programmapunten van Leefbaar Zeewolde en ChristenUnie”. Een opdracht die ik uitvoer ten behoeve van alle partijen in de gemeenteraad.

Om de opdracht te verkennen heb ik allereerst gesprekken gevoerd met alle delegaties van politieke partijen die op 16 maart 2022 in de Raad zijn gekozen en per 30 maart jl. zijn aangetreden, alsmede met de zogeheten gemeentelijke driehoek, bestaande uit burgemeester, griffier en gemeentesecretaris. Alle gesprekken in de eerste ronde zijn gevoerd zonder daarvan verslag te maken, opdat er zoveel mogelijk in openheid én vertrouwelijkheid naar voren gebracht kon worden.

Bevindingen

Onderstaand zet ik mijn belangrijkste bevindingen op basis van deze eerste ronde op een rijtje:

1. Alle partijen onderkennen dat de verkiezingsuitslag en de zetelverdeling die daaruit voortvloeit voor de gehele periode 2022-2026 vaststaat.
2. Veel partijen maken zich zorgen over het lage opkomstpercentage bij de gemeenteraadsverkiezingen. Waar tussen 2002 en 2022 landelijk het gemiddelde opkomstpercentage daalde met 6,4% (van 57,5% naar 50,9%), daalde de opkomst in Zeewolde met 14,26% (van 67,5% naar 53,24%).
3. Door vrijwel alle partijen is gesteld dat de positionering en communicatie van partijen rond de voorgenomen komst van het datacenter een bepalende invloed heeft gehad op de uitslag. Leefbaar Zeewolde en ChristenUnie hebben campagne gevoerd tegen het datacenter en zagen het aantal stemmen op hun partijen stijgen met ruim 70%, resp. 50%.
4. Er is volgens vrijwel alle betrokkenen al langer sprake van een toenemend onderling wantrouwen tussen partijen én tussen personen, die teruggaan op eerdere gedragingen, botsingen en confrontaties.
5. De indiening van een motie tijdens de installatieraad van 30 maart jl. om het gebruik van de bevoegdheden van het college tot het hoogst noodzakelijke te beperken en de reacties daarop, hebben volgens de meeste delegaties de reeds sterk onder druk staande verhoudingen verder verscherpt.
6. Er is sprake van inmiddels hardnekkige beeldvorming over andere politieke partijen, over individuele raadsleden en over hun bedoelingen, die het gedrag en de vicieuze actie-reactie-cirkel lijkt te sturen en te verklaren. Die beelden zijn moeilijk te doorbreken. Acties en gedrag van anderen worden geduid vanuit de beeldvorming die men al heeft.
7. Diverse partijen hebben aangegeven zich overvallen te voelen door de wijze van voordracht van de informateur en de snelheid waarmee de eerste gesprekken vervolgens zijn gestart.
8. De aankondiging dat Leefbaar Zeewolde voornemens is om samen met de ChristenUnie een college te gaan vormen en tegelijkertijd wil laten onderzoeken of een raadsbreed akkoord mogelijk is, heeft een beeld gecreëerd dat er sprake zou zijn van voldongen feiten en een pro forma proces rond de totstandkoming van een eventueel raadsakkoord.
9. Diverse partijen hebben als voorwaarde voor een proces van ontwikkeling van een raadsakkoord gesteld dat de vorming van een collegeakkoord daarna zou moeten plaatsvinden.

Dit ook als blijk van serieuze bereidheid van Leefbaar Zeewolde om een raadsakkoord te kunnen sluiten met alle politieke partijen in de Raad. Immers, met haar absolute meerderheid zou Leefbaar ook direct met de vorming van een college(akkoord) aan de slag kunnen gaan.

10. Partijen hebben uiteenlopende beelden over en verwachtingen van een raadsakkoord.

11. Alle partijen hebben zich uitgesproken over de bestuurscultuur en de wens, dan wel noodzaak om die te doorbreken en te veranderen.

Een paar aanvullende opmerkingen van mijn kant:

- Het lijkt erop dat in het verleden opgebouwde ergernissen, boosheid en negatieve beeldvorming over en weer geëscaleerd zijn bij het proces rond de voorgenomen komst van het datacenter, en alles daarna, en dat deze voortbouwen op de eerder opgebouwde beeldvorming en emoties. De indiening van de motie en de lobby bij Eerste en Tweede Kamer hebben deze escalatie verder versterkt.
- Alle partijen geven aan de wenselijkheid van verandering van de bestuurscultuur in Zeewolde te zien; echter is het de vraag of het huidige wederzijds wantrouwen dit niet in de weg staat.
- Naast de bestuurscultuur gaat het ook om stijlverschillen tussen politieke partijen onderling, met name een activistische stijl versus een meer bestuurlijk ingestelde stijl.
- Het valt op dat een belangrijk deel van de kritiek die zich in eerste instantie richt op partijen, bij doorvragen gericht lijkt op personen en pas in tweede instantie op de politieke partijen waar deze personen onderdeel van uitmaken.
- Het feit dat de verkiezingen hebben geleid tot het aantreden van 11 nieuwe raadsleden op een totaal van 19 biedt op zichzelf kansen voor verandering. Deze kunnen immers óf meegenomen worden in bestaande sentimenten óf juist bijdragen aan een gewenste cultuurverandering. Als één of meer raadsleden wethouder zouden worden, dan zal dit aantal nieuwelingen overigens nog verder kunnen toenemen.

Scenario's

Gezien het bovenstaande zijn er binnen mijn opdracht m.i. 2 of 3 scenario's mogelijk.

Scenario 1:

Leefbaar Zeewolde gaat met één of enkele andere partijen het nieuwe College vormen en daartoe een college-akkoord uitonderhandelen en opstellen. Naast de inhoudelijke programmapunten zal een belangrijk bespreekpunt kunnen worden hoeveel wethouders in dat College zitting nemen, naast de wethouders van Leefbaar Zeewolde. Naar verwachting zouden de inhoudelijke besprekingen voor een dergelijk college-akkoord relatief snel kunnen worden afgerond. Nadeel van dit scenario is dat het risico bestaat dat de overige partijen zich vooral zouden kunnen gaan richten op de voortijdige beëindiging van deze coalitie, waarmee de huidige bestuurscultuur niet snel zal worden doorbroken.

Scenario 2:

Partijen gaan eerst samen een proces in van onderzoeken en uitwerken van een raadsakkoord. Voordeel is dat er bij slagen daarvan breed draagvlak zal zijn voor dat deel van het te voeren beleid in de periode 2022-2026, uiteraard gebaseerd op de huidige kennis en inzichten. Bovendien kan een dergelijk geslaagd proces bijdragen aan het doorbreken van het gegroeide wantrouwen. Na afronding of beëindiging van dit proces start vervolgens het proces van collegevorming. Nadeel is dat dat proces

tijd zal vergen, gelet op de huidige verhoudingen, waardoor ook het zittende college nog relatief lang door zal kunnen en moeten gaan. Belangrijk punt daarbij is welke zaken voorlopig 'on hold' gezet kunnen en moeten worden en welke zaken doorgezet kunnen en/of moeten worden. Het is vooraf niet te zeggen of het proces voor een raadsbreed akkoord succesvol kan worden afgerond, mee gelet op de wisselende beelden over wat een raadsakkoord wel of niet omvat.

Scenario 3:

Alle politieke partijen gaan overleggen over een mogelijk raadsbreed akkoord, terwijl Leefbaar Zeewolde gelijktijdig gaat onderhandelen over een collegeakkoord met één of meer beoogde coalitiepartners. Als alle partijen hieraan mee zouden willen werken, is het voordeel hiervan dat weinig tijd verloren gaat, doordat de processen parallel kunnen worden doorlopen. Nadeel is dat dit scenario extra voeding geeft aan diegenen die denken dat het niet meer dan een pro forma proces is. Ook in dit scenario is niet zeker of een raadsakkoord haalbaar is, gezien de uitgangssituatie. Bovendien lijkt het niet waarschijnlijk dat alle partijen aan dit scenario willen meewerken.

Tot slot

Voor elk scenario geldt dat het verminderen van wederzijds wantrouwen en het werken aan herstel van vertrouwen belangrijk is, gelet op het belang van inwoners, ondernemers, bedrijven en organisaties in Zeewolde. In scenario 2 en 3 is dit zelfs randvoorwaardelijk.

Ik geef deze tussenrapportage en scenario's graag ter bespreking aan de raadsleden en ben beschikbaar voor vragen naar aanleiding van deze rapportage.

Ton Roerig,

Informateur

TR, 11042022